

1979: VI KAN JO
BARE LAGE VÅRT EGET
TIDSSKRIFT!

«**T**idsskriftet er kunstnerstyrt formidling. Vi startet tidsskriftet ut fra vissheten om at vi trengte en form for utvidet formidling, hvor ikke bare gjenstanden, men også ideer, arbeidsprosess, historie og kritikk kunne komme fram, og når ingen gjorde dette for oss, måtte vi gjøre det selv. Etter hvert ser vi noe vi ikke kunne si på forhånd: hvor mye vår faglige bakgrunn som kunsthåndverkere betyr for valg og bearbeidelse av stoff. Hvert spørsmål som stilles, hvert punktum som settes, er betinget av våre egne erfaringer i yrket. Andre fagfolk ville ha gått inn i stoffet fra en annen vinkel, ville ha sett helheten annerledes. Vi vil påstå at mye av det stoffet vi nå presenterer, aldri ville ha kommet fram, blitt synlig, om andre skulle ha lett etter det. I tidsskriftet skriver vi vår egen historie. Vi vil alltid ha bruk for stoff sett fra andre synsvinkler, men vi vil selv prioritere emnene, redigere helheten, samle trådene og ta ansvaret for å få fram kunsthåndverkernes egne synspunkter, kunnskaper og erfaringer. Vi ønsker at det er dette tidsskriftet skal uttrykke, både i tekst, bilder og utforming.»¹

En egen diskurs for kunsthåndverk

Jeg våknet en natt i 1979 og tenkte: Vi kan jo bare lage vårt eget tidsskrift. Vi – det var folk som da var tilknyttet styret i Norske Kunsthåndverkeres Formidlingssentral (NKFS) – avlegger av fagorganisasjonen Norske Kunsthåndverkere (NK). Vi var frustrerte over lite og

dårlig offentlig dekning av kunsthåndverk. Som sagt, så gjort: En redaksjon av frivillige kunsthåndverkere fant sammen², de nødvendig vedtak ble gjort og søknad om penger ble sendt til Kulturrådet. Ingen i redaksjonen hadde drevet tidsskrift før, men vi visste det var en krevende sak, og vi regnet ikke med at dette kunne vare i mange år. Det planlagte tiltaket ble omtalt i NK-nytt, NKs interne medlemsblad, i 1979: «... Navn på tidsskriftet blir sannsynligvis det fantasifulle «KUNSTHÅNDBERK» om vi ikke mottar bedre forslag.»

I 1980 kom første nummer ut.³ Redaksjonen sirklet inn tema og skrev mye selv. Også andre ble invitert til å skrive: kunst- og kulturhistorikere, antropologer, sosiologer, arkitekter og forfattere. Lyrikk ble ofte brukt, sikkert ikke alltid med tillatelse. Det feltet som påfallende sjelden ble hentet inn eller referert til, var billedkunst. Vi ville lage en egen diskurs for kunsthåndverk. Allerede på side 4 i nr. 1 slår redaksjonen an tonen for å vise kunsthåndverk som en livsnær og tilgjengelig kunstform, med et lengre utdrag av Harald Sverdrups tekst «På feil klode»⁴. Teksten handler om to norske dikteres besøk på Nasjonal-museet i Athen. De klassiske skulpturene blir beskrevet som «overpotent marmorglans», faderlig makt, germanske idealer med mer. Men når de kommer til keramiske krukker og kar, er tonen en annen:

«... Vi ser og ser og er slett ikke havnet på feil klode. Vi glaner i stillhet og stirrer i hurtige sirkler, helt til vi hører krukke-makerne dreie og dreie vasene med hendene,»

Forsiden til den populære utgaven 2-3, 1981.

Forsiden til temanummeret om glass, 6/1982.

med dreieskiven, forme med fingrene. Vi hører lyden av fingre klaske mot leire, fingertuppenes lette dans, den sikre rytmen, langsam, hurtigere, en lynrask improvisasjon.

– Det swinger, sier han andre. Hun og jeg nikker i synkopt rytme.

Vi hører pottemakerne snakke sammen om sykdom og kjønsliv, jakt og juling, sauekjøtt og fag, klær og klaustrofobi, samlivsproblemer og politikk, drøm og drikk.»

Håndskrevne manus

Dette er 40 år siden, i en førdigital tid uten mail og internett. Alt arbeid ble gjort manuelt. Håndskrevne manus ble korrigeret i møtene, klippet opp og tapet sammen igjen (jf. *Klipp og lim* i datamaskinen) og senere maskinskrevet. Mulige skribenter ble ringt opp eller fikk brev. Tilgang på bilder var via bøker, aviser og tidsskrift, og redaksjonen brukte mye tid på søk og utvalg av innholdsberende billedmateriale. I flere numre utgjør bilder (mest svart-hvitt) mer av stoffet enn teksten. Bilder ble hentet personlig eller sendt i posten. Redaksjonen fulgte tett opp hvordan bladets layout kommuniserte innholdet og hadde også budsjettsvar og kontakt med trykkeri.

I nr. 2–3/1981 kunne tidsskriftet bidra rett inn i et aktuelt område, offentlig utsmykking, med en særegen innfallsvinkel, materielt og historisk forankret:

«... Vårt hovedtema er kunsthåndverk – offentlig ut-

smykking, og som eksempel er valgt GULV. Utsmykkingsdebatten blant kunstnerne har til nå dreid seg om de formelle sidene ved ordningen. Vi trenger en annen diskusjon, hvor også de andre partene i utsmykkingsordningen blir trukket inn, om hva utsmykking er og kan være, hvilke kunstneriske muligheter ordningen gir. Vi begynner denne diskusjonen her, med å lede oppmerksomheten bort fra den tradisjonelle utsmykking i øynehøyde, til det som er under føttene våre. Derfor GULV.»⁵

Bestilte artikler av arkitekter om gulvets plass i arkitekturen, gulvmaterialer og gulvleggingsteknikker, ble supplert av et omfattende billedmateriale – gulv i fortid og nåtid, natur og kultur. Leder av Fondet for kunstnerisk utsmykking av nye statsbygg ble intervjuet, og utsmykking i utdanningen ble kommentert. Nummeret ble utsolgt, og det ble senere produsert særtrykk av de 30 sidene om GULV.

Friskt og arrogant

De første årgangene er preget av et tett forhold til den unge fagorganisasjonen og formidlingsapparatet og et ønske om å formidle hva disse står for. Kunstneraksjon -74⁶ får mye plass i flere numre, likeså kunstnerøkonomi og fagpolitikk. Årsutstillingen har fast plass, og andre kunstnerstyrte formidlingstiltak omtales jevnlig. Dette er dermed godt dokumentert. Redaksjonen var sterkt engasjert og ville mye, i ånden fra Kunstneraksjonen og etableringen av NK, og uttrykte seg friskt og arrogant »

på lederplass og i andre tekster. Vi ville fra grunnen av undersøke kunst og kunsthåndverk, og hadde sterke preferanser når det gjaldt godt og dårlig, ekte og uekte, som denne overskriften signaliserte: «Bra kunsthåndverk skal være klort ut av hjerteroten.»⁷

Det var likevel plass til selvironi. *Sjelekårsundersøkelse* i 1987⁸ var rettet mot kunsthåndverkerne selv og trekker på de fleste av tidens klisjeer, med poeng for svar fra minus 100 til pluss 100, her ett eksempel:

15. Hva karakteriserer godt kunsthåndverk?

- a: det som folk vil ha - 200 poeng
- b: det som er klort ut av hjerteroten 0 poeng
- c: det som har hånden og ånden 0 poeng
- d: det ingen kjøper 0 poeng
- e: det som er eksperimentelt 0 poeng

I to numre ble innhold satt ut til gjesteredaksjoner i Hordaland – Sogn og Fjordane (11/83) og Midt-Norge (14/84), og dette kan ha dempet mulige irritasjoner over den kjekke Oslo-gjengen. Utsatt for skarp kritikk var anmeldere i aviser/NRK (de var faktisk flere enn nå), all slags kommersiell formidling og krav om produksjon og inntjening, samt utdanningen. Kunsthåndverksutdanning i Oslo og Bergen var et tema som redaksjonen ønsket å ta for seg (med høy temperatur), men av ulike grunner ble dette aldri noe av. Derimot ble ambisjonen om å la fagfeltet selv komme til orde absolutt realisert, både i temanumre, som «Glass» (6/1982) og «Det er nok koppper?» (13/1984), og som enkeltinnslag. I hvert eneste nummer ble kunsthåndverkere fra landet rundt intervjuet eller de skrev selv – kortere og lengre tekster – om eget og andres arbeid, verk og prosess, reiser, workshops, utstillinger og politikk.

Ydmyk selvevaluering

Redaksjonen tok etter et par år initiativ til å opprette en storredaksjon. Denne var positiv til tidsskriftets intensjon, men oppfylte sannelig redaksjonens bestilling om kritiske tilbakemeldinger:

«... Teksten for tynn. For meget internt språk [...] poetisering, føleri, for vagt. Uten historisk perspektiv. Sekterisk. Dårlig bruk av foto.»⁹ Redaksjonen tok vel imot kritikken,

og fikk ros for forbedring etter nye numre. En ydmyk selvevaluering fra redaksjonen senere samme år lød slik:

«Siden 1980 er 6 numre av «Kunsthåndverk» kommet ut. Redaksjonen har gjort de fleste feil en kunne forvente: Bommet på stoff, vinkler og bildeeffekter, mistet manus og bilder, tullet med navn og titler, glemt tidsfrister, feilberegnet utgifter osv. osv. Likevel, gjennomsnittet av disse numrene ligner tross alt *litt* på det vi forestilte oss og hadde ambisjoner om.»¹⁰

Tiden med kunsthåndverkere som kollektiv redaksjon tok slutt i løpet av 1980-årene. Overgangen til en profesjonell redaktør var en forutsigbar profesjonalisering, også fordi den relativt lille faggruppen hadde begrenset kapasitet. Men mange av målene som innleder denne artikkelen, ble faktisk oppfylt, og satte dype spor både i enkeltpersoner og hele fagmiljøet. ■

Noter

- (1) Fra *Kunsthåndverk* nr. 2-3 / 1981
- (2) Redaksjonen for første nummer, med flat struktur, var kunsthåndverkerne Finn Alsos, Ulla-Mari Brantenberg, Lisbet Dæhlin, Gro Jessen, Nina Malterud, Carin Wessel og Øystein Wiik. Jeg var selv involvert i arbeidet med ca. halvparten av utgivelsene fram til 1987.
- (3) Nr. 1 kostet 25 kroner i løssalg og var finansiert slik: Norsk Kulturråd 10 000 kroner, støttebidrag fra 204 privatpersoner og institusjoner, utlodning på Galleri F 15, og annonser. I flere numre er annonser fra verkstedsutvalg i flertall, det var altså kunsthåndverkerne selv som primært støttet tiltaket økonomisk, i tillegg til Kulturrådet.
- (4) Fra *Blant grekere*, H. Aschehoug Et co., 1978. Forfatterne Gunnar Bull Gundersen og Harald Sverdrup skrev hver sin del av boken.
- (5) Fra leder 2-3/1981
- (6) Felles aksjon fra kunstnernes fagorganisasjoner for å bedre kunstnernes arbeidsforhold og økonomi: <https://no.wikipedia.org/wiki/Kunstneraksjon-74>
- (7) Tittel på kritisk kommentar av Toril Bjorg til utstillingen «Norsk Kunsthåndverk 1980» i Skien, *Kunsthåndverk* 2-3/1981 s. 3
- (8) Av Liv Mildred Gjernes. Konsulent: B. Aksnes. *Kunsthåndverk* 26-27/1987 s. 8
- (9) Fra storredaksjonsmøte 11.1.1982. I tillegg til redaksjonen møtte Anniken Thue, Agnes Guttormsgaard, Annefi Rodin og Gro Karlsen.
- (10) Fra «Vil kunsthåndverkerne ha tidsskrift?», av redaksjonen, NK-nytt 1982

Kunsthistoriker Karin Blehr var invitert til å skrive om det å anmelde kunsthåndverk i 24/1986.

Utgave 26-27/1987 inneholdt en «Sjelekårsundersøkelse», målgruppe: kunsthåndverkere.

